

El mercat de treball: contractes, nòmina i atur

El teu primer contracte arribarà abans del que penses, i amb ell una nòmina en què no cobres tot el que guanyes, un període de prova i un conveni que no has llegit. El treball també és un mercat, amb el seu preu, el seu sòl legal i les seues regles. Conèixer-les és la diferència entre firmar i saber què firmes.

El marc de la unitat

SABERS BÀSICS

- El mercat de treball i el salari mínim interprofessional.
- Població activa, ocupats i aturats: les taxes de l'EPA.
- Tipus i causes de l'atur; polítiques actives i passives d'ocupació.
- Els contractes després de la reforma de 2021; la nòmina, del brut al net.
- Drets i deures bàsics en el treball; conveni, sindicats i Inspecció.

COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES

- Comprendre aspectes bàsics de l'economia: com funciona i es mesura el mercat de treball.
- Valorar críticament el salari mínim i l'atur com a problemes d'escassetat i d'elecció.
- Interpretar un contracte i una nòmina per a decidir amb informació en la primera faena.

Els riders de Glovo: autònoms amb bici pròpia o treballadors de l'empresa?

Glovo, nascuda a Barcelona el 2015, donava d'alta els seus repartidors com a autònoms. Però l'app fixava el preu, assignava les comandes i puntuava cada rider. Un d'ells va portar el cas al Tribunal Supremo.

STS 805/2020, de 25 de setembre: relació laboral, per unanimitat.

Ley Rider (RDL 9/2021): presumpció de laboralitat en el repartiment.

Més de 200 milions reclamats per la Inspecció (Trabajo, 2024).

Desembre de 2024: Glovo anuncia que contractarà els seus riders.

LA PREGUNTA

Quan algú que posa la seua bici i tria les seues hores és en realitat un treballador de l'empresa, i per què importa?

§ 1

El treball també és un mercat

*Les persones oferixen el seu temps, les
empreses el demanden i el preu es diu salari.
Amb un sòl legal: el SMI.*

CONCEPTE CLAU

Oferta, demanda i salari

Qui oferix treball són les persones: tu, quan busques una faena d'estiu. Qui el demanda són les empreses i administracions que necessiten gent per a produir. Del creuament ix el salari, i com en qualsevol mercat es mou amb l'escassetat: com més difícil siga trobar algú que faça una faena, més caldrà pagar-li. La llei hi afig un contracte,...

La formació importa perquè reduïx el nombre de persones capaces de fer el mateix que tu.

1.184 €

AL MES EN 14 PAGUES (2025)

El salari mínim interprofessional

El fixa el Govern cada any després de consultar sindicats i patronal (RD 87/2025). Són 16.576 € bruts a l'any a jornada completa. El 2018 era de 735,90 €: ha pujat al voltant d'un 61 % en set anys.

Pujar el salari mínim destrueix ocupació?

EL PREU MANA

- Si el mínim supera el que val el treball per a l'empresa, eixa persona no serà contractada.
- Banco de España (2021): la pujada de 2019 va costar entre 94.000 i 180.000 llocs respecte al previsible.
- L'efecte es concentra en jòvens sense experiència i en sectors amb sous prop del mínim.

EL PODER DE NEGOCIACIÓ

- Qui busca faena negocia poc; el mínim corregix eixe desequilibri.
- Card i Krueger (1994) no van trobar pèrdua d'ocupació a Nova Jersey; Card, Nobel el 2021.
- A Espanya l'afiliació va passar de 19 a quasi 22 milions (2018-2025) amb el SMI un 61 % més alt.

§ 2

Població activa, ocupats i aturats

*L'Enquesta de Població Activa de l'INE
repartix la població en quatre caixes i
calcula tres taxes.*

Qui és qui en el mercat de treball

Inactius

Persones de 16 anys o més que ni treballen ni busquen faena: estudiants, jubilats, els qui cuiden de la casa o de familiars.

Actius

Els qui participen en el mercat de treball: tenen faena o en busquen. Són la suma d'ocupats i aturats.

Ocupats

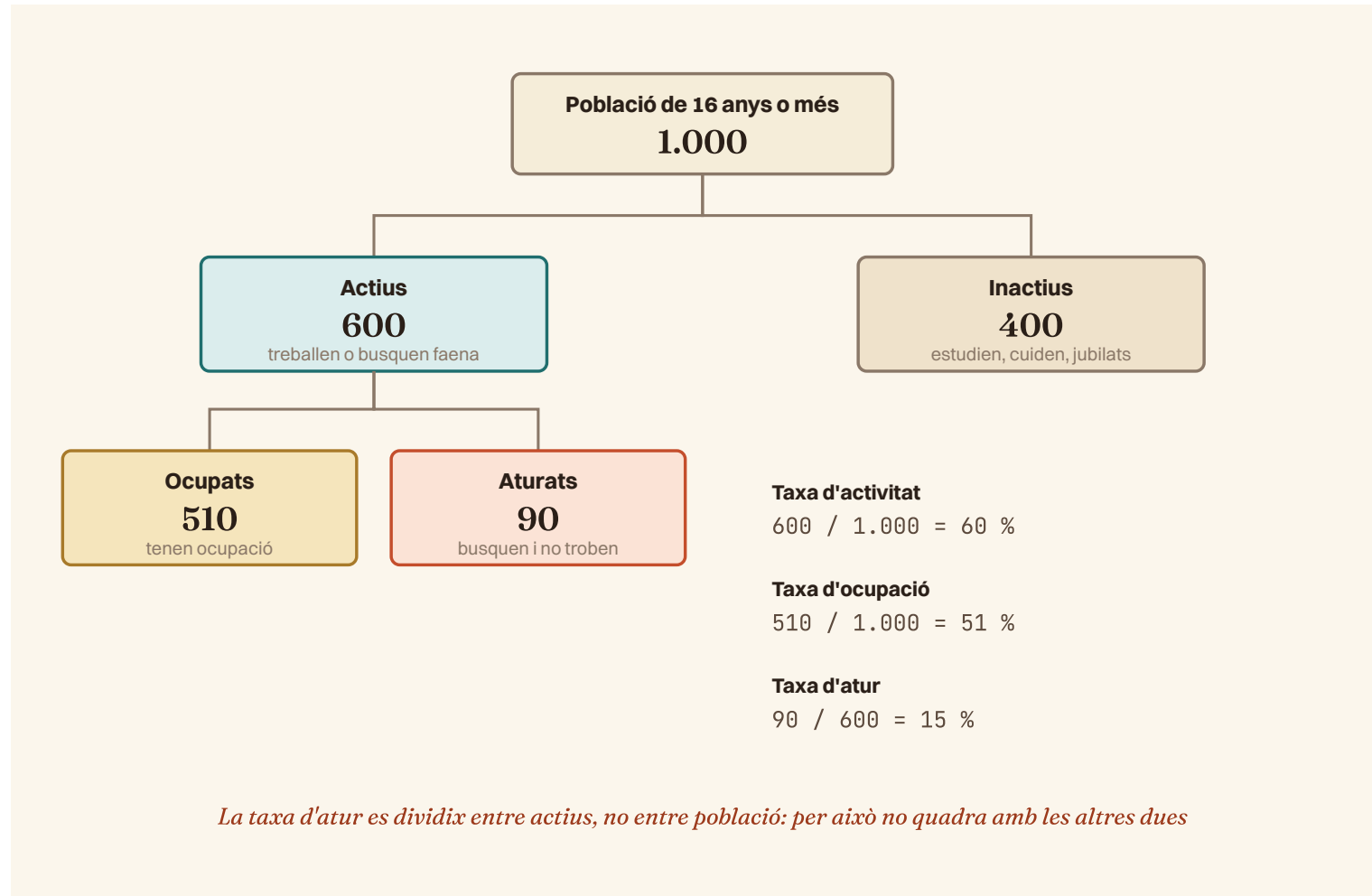
Els qui tenen una faena, per compte d'altri o propi. Basta una hora de treball pagat en la setmana de l'enquesta.

Aturats

Els qui no tenen faena, la busquen activament i estan disponibles. Qui no busca no és aturat: és inactiu.

EL GRÀFIC

Activitat i ocupació es dividixen entre la població de 16 anys o més; l'atur, només entre els actius.

Exercici 5.1 — Les tres taxes de Villaseca

Cas inventat: 20.000 persones de 16 anys o més; 8.000 inactives, 10.800 ocupades i 1.200 aturades. Calcula les taxes d'activitat, d'ocupació i d'atur. Després, 300 aturats deixen de...

Actius: $10.800 + 1.200 = 12.000$. Taxa d'activitat: $12.000 / 20.000 \times 100 = 60 \%$.

Taxa d'ocupació: $10.800 / 20.000 \times 100 = 54 \%$.

Taxa d'atur: $1.200 / 12.000 \times 100 = 10 \%$. Es dividix entre actius, no entre població.

Desànim: 900 aturats i 11.700 actius. Taxa d'atur: $900 / 11.700 \times 100 = 7,7 \%$.

L'atur baixa més de dos punts sense crear ni una faena. La pista: l'activitat cau al 58,5 %.

Dues xifres de l'atur per la mateixa porta

El SEPE compta cada mes els inscrits (atur registrat, uns 2,4 milions al juliol de 2025); l'EPA pregunta cada trimestre qui busca faena.

Foto: Lojwe, CC0 1.0 vía Wikimedia Commons

En un any dolent ningú troba faena, però molts aturats es cansen i deixen de buscar....

A Puja, perquè hi ha més gent sense faena.

B Baixa, perquè els desanimats passen a inactius i ixen del càlcul.

C No canvia, perquè no s'ha creat ni destruït ocupació.

D Puja només si també puja la taxa d'activitat.

Solució: B. La taxa d'atur es calcula sobre els actius. Qui deixa de buscar deixa de ser aturat i d'estar actiu, així que la taxa baixa encara que el mercat haja empitjorat. Per això es llig junt amb la taxa d'activitat.

§ 3

L'atur: tipus, causes i conseqüències

Un socorrista al gener, una fàbrica que tanca i un país en recessió són aturats distints, amb remeis distints.

No tots els aturats ho són pel mateix

TIPUS	CAUSA	EXEMPLE ESPANYOL
Friccional	El temps de passar d'una faena a una altra	Un cuiner que busca un restaurant millor
Estacional	S'acaba la temporada d'una activitat	Turisme: baixa a l'estiu, puja al gener
Estructural	El que la gent sap no encaixa amb el que es demana	Atur de llarga duració després de tancar una fàbrica
Cíclic	Una crisi frena l'economia i les empreses acomiaden	2008-2013: del 8 % al 26,9 % d'atur

El turisme aporta més del 12 % del PIB (INE, 2023); l'atur juvenil va superar el 55 % el 2013 (INE, EPA).

CAS REAL

2020: els ERTO eviten que la pandèmia acabe en acomiadaments

El març de 2020 el confinament va tancar bars, hotels, botigues i fàbriques. En compte d'acomiadar, les empreses van suspendre contractes amb ERTO: la persona cobrava del SEPE el 70 % de la seua base i tornava en reobrir. A finals d'abril hi havia prop de 3,4 milions en ERTO. L'atur va pujar del 13,8 % al 16,3 % (INE, EPA), lluny del 27 % de 2013.

Davant d'una crisi temporal, mantindre el vincle entre empresa i treballador és més barat que trencar-lo i reconstruir-lo.

Polítiques passives i polítiques actives

PASSIVES: SUBSTITUIR INGRESSOS

- Prestació per desocupació: exigix 360 dies cotitzats en els sis anys anteriors.
- Dura de quatre mesos a dos anys; 70 % de la base sis mesos i 60 % després.
- Subsidi d'uns 570 € al mes (2025) per a qui l'esgota i no té rendes.

ACTIVES: TORNAR A TREBALLAR

- Formació i requalificació en el SEPE i els servicis autonòmics (LABORA, SAE, Lanbide, SOC).
- Orientació i bonificacions a les empreses que contracten col·lectius amb dificultats.
- Garantia Juvenil: oferta de faena, formació o pràctiques per a menors de 30 anys inscrits.

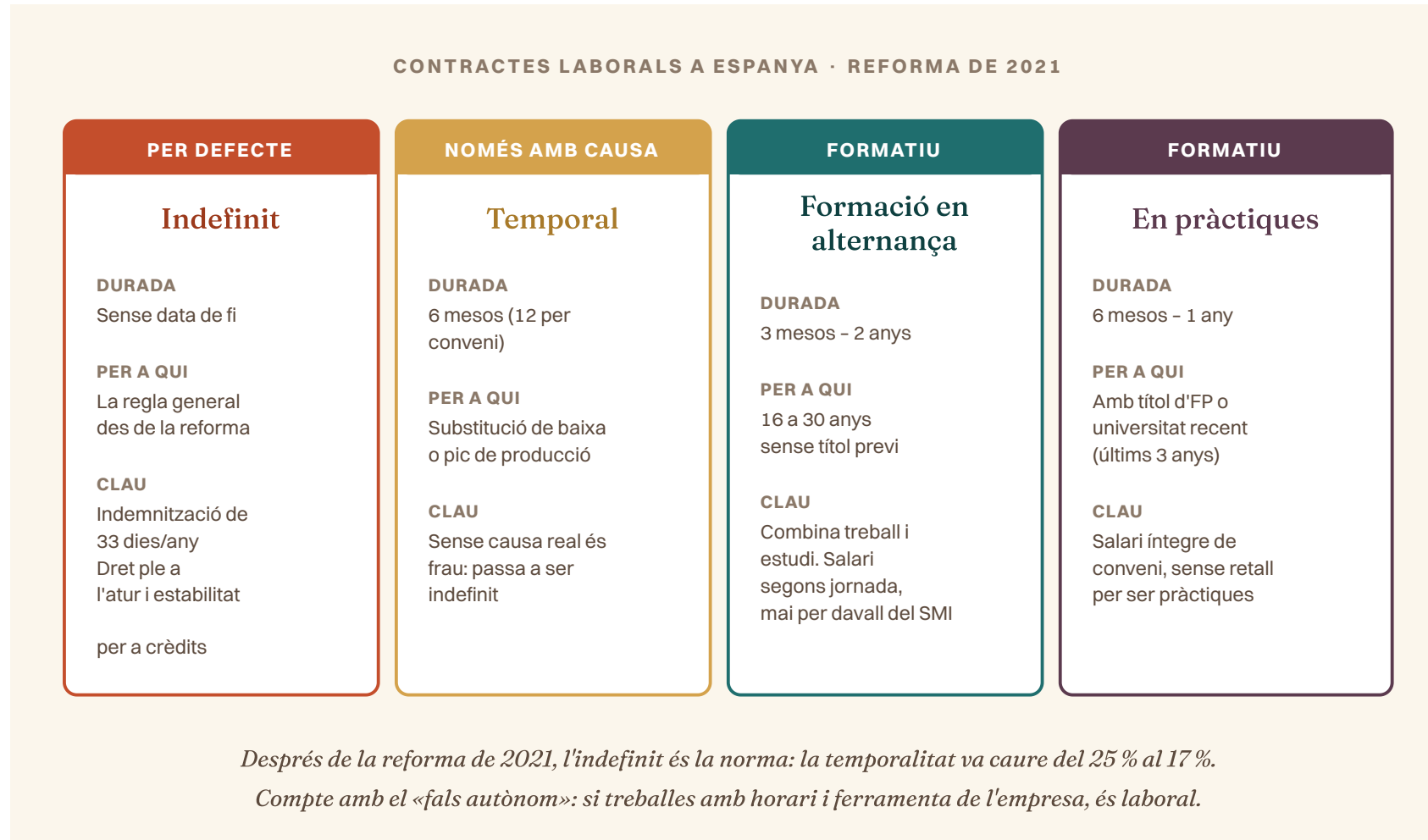

§ 4

Els contractes de treball

Treball voluntari, retribuït, per compte d'altri i sota la direcció d'un altre. Des de 2021, el contracte normal és l'indefinit.

Indefinit per defecte; temporal només amb causa; formació en alternança i pràctica professional per a començar.

FRAU FREQUENT

El fals autònom

Un autònom de veres treballa amb els seus mitjans, per als clients que tria i assumint el risc. Un fals autònom figura com a tal però té horari imposat, ferramentes de l'empresa i un sol client. L'empresa s'estalvia cotitzacions i la persona perd atur, baixa i pensió. Si hi ha dependència i alienitat, la relació és laboral.

La Ley Rider (RDL 9/2021) va fer de la sentència del Supremo una presumpció legal per a tot el repartiment per plataformes.

La bici era seua; el negoci, de l'app

El preu de cada comanda, el repartiment d'encàrrecs i la puntuació els decidia la plataforma. Per al Supremo, això és dependència i alienitat.

Foto: Pacopac, CC BY-SA 4.0 vía Wikimedia Commons

Tens 17 anys i t'ofereixen un contracte en un xiringuito que tanca a les dues de la...

A Sí, si els teus pares firmen l'autorització.

B No: els menors de 18 no poden fer treball nocturn, entre les deu i les sis.

C Sí, sempre que les hores de nit es paguen com a extraordinàries.

D Només si el contracte és de formació en alternança.

Solució: B. Amb 16 o 17 anys pots treballar amb permís dels teus pares o tutors (ET, art. 7), però l'article 6 prohibeix als menors de 18 el treball nocturn, les hores extraordinàries i les faenes perilloses.

§ 5

La nòmina: del brut al net

El que guanyes, el que et descompten i el que cobres. Cap dels dos descomptes no se'l queda l'empresa.

Meritacions, deduccions i líquid. La cotització compra atur, baixa i pensió; l'IRPF retingut és un avançament de l'impost.

EXEMPLE · AUXILIAR ADMINISTRATIU · 1.500 € BRUTS/MES

1 · EL QUE GUANYES Meritacions

Salari base	1.200,00 €
Complements	175,00 €
Prorratig pagues extres	125,00 €
Total brut	1.500,00 €

2 · EL QUE ET LLEVEN Deduccions

IRPF (≈ 10 %)	- 150,00 €
SS treballador (6,35 %)	- 95,25 €
A compte d'Hisenda i de la teua jubilació	
Total deduccions	- 245,25 €

L'IRPF és una bestreta. En la declaració de la renda de juny s'ajusta i pot eixir a tornar o a pagar.

La SS no te la tornen. Va al fons comú que paga pensions, atur i baixa per malaltia.

3 · EL QUE COBRES LÍQUID A PERCEBRE

1.254,75 €

La diferència entre brut i líquid sol ser del 15-25 %.

Quan un anunci diu "1.500 €/mes" quasi sempre es referix al brut. El que ingresses és menys.

Exercici 5.2 — La primera nòmina de Marina

Marina firma un contracte indefinit a jornada completa per 18.200 € bruts anuals en 14 pagues. Cotització del 6,5 % sobre la base mensual (brut anual entre dotze) i retenció d'IRPF del 9 %...

Brut per paga: $18.200 / 14 = 1.300$ €. Base de cotització mensual: $18.200 / 12 = 1.516,67$ €.

Seguretat Social: $1.516,67 \times 0,065 = 98,58$ € al mes. IRPF: $1.300 \times 0,09 = 117$ € per paga.

Líquid d'un mes normal: $1.300 - 98,58 - 117 = 1.084,42$ €.

Paga extra: només IRPF, perquè la cotització ja està repartida: $1.300 - 117 = 1.183$ €.

Net anual: $12 \times 1.084,42 + 2 \times 1.183 = 15.379,04$ €, el 84,5 % del brut.

1.183 € a la Seguretat Social (un any cotitzat) i 1.638 € a Hisenda com a avançament de l'IRPF.

× 1,3
EL SALARI BRUT

El que de veres costa un treballador a la seua empresa

L'empresa paga a més la quota patronal: prop del 30 % del brut en contingències comunes, desocupació, formació, FOGASA i accidents. No ix en la teua nòmina. Marina costa uns 23.700 € a l'any i cobra uns 15.400 €.

§ 6

Drets i deures bàsics en el treball

L'Estatut dels Treballadors fixa mínims que cap contracte ni conveni pot rebaixar. El conveni posa la resta.

El que tens des del primer dia

- Jornada màxima de 40 hores setmanals en mitjana anual, 12 hores de descans entre jornades i registre diari d'horari.
- Hores extraordinàries voluntàries, fins a 80 a l'any, pagades o compensades amb descans.
- Almenys 30 dies naturals de vacances a l'any, que no es poden canviar per diners.
- Salari puntual, com a màxim cada mes i documentat en la nòmina; el retard genera un 10 % d'interés.
- Seguretat i salut: avaluació de riscos, formació i equips de protecció (Llei 31/1995).
- I deures: treballar de bona fe, seguir instruccions raonables, respectar les normes de seguretat.

Negociar junts

L'1 de Maig recorda les vagues de Chicago de 1886 per les huit hores. CCOO i UGT negocien hui els convenis, el SMI i la jornada.
profeedeconomia.es

Foto: Consuelo Fernandez, CC BY-SA 4.0 vía Wikimedia Commons

Portes sis mesos en la teua primera faena i l'empresa et diu que, com que és temporal,...

A És correcte: en contractes temporals les vacances es paguen en diners.

B Et corresponen 15 dies de vacances i no es poden substituir per diners.

C Només tens vacances a partir del primer any treballat.

D Depén del que diga el conveni col·lectiu.

Solució: B. L'article 38 de l'Estatut garantix 30 dies naturals a l'any, en proporció al temps treballat, i prohibix pagar-los en diners llevat que s'acabe el contracte. Sis mesos són quinze dies.

Abans de tancar la unitat

- ☐ Sabries explicar per què el treball és un mercat, què és el SMI i què en discutixen els economistes.
- ☐ Sabries calcular les taxes d'activitat, d'ocupació i d'atur i explicar l'efecte desànim.
- ☐ Sabries distingir els quatre tipus d'atur i descriure la prestació per desocupació i les actives.
- ☐ Sabries identificar els quatre contractes vigents des de 2021 i reconèixer un fals autònom.
- ☐ Sabries llegir una nòmina i passar del brut al net amb la cotització i la retenció d'IRPF.
- ☐ Sabries anomenar cinc drets de l'Estatut dels Treballadors i a qui acudir si no es complixen.

Fins aquí la teoria

Continua al llibre de la unitat.